

НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ ПУБЛІЧНОГО ПРАВА

ЩЕРБАКОВ ВОЛОДИМИР ВАЛЕРІЙОВИЧ

УДК 342.951(477)(043.3)

**АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ
ЗДІЙСНЕННЯ СУДДІВСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ**

12.00.07 – адміністративне право і процес;
фінансове право; інформаційне право

**Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата
юридичних наук**

Київ – 2020

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Науково-дослідному інституті публічного права

Науковий керівник

доктор юридичних наук, доцент

Дрозд Олексій Юрійович,

Національна академія внутрішніх справ,

начальник відділу докторантури та ад'юнктури

Офіційні опоненти:

доктор юридичних наук, професор

Соболь Євген Юрійович,

Центральноукраїнський державний педагогічний університет

імені Володимира Винниченка,

завідувач кафедри державно-правових дисциплін

та адміністративного права

доктор юридичних наук, старший науковий співробітник

Чумак Володимир Валентинович,

Харківський національний університет внутрішніх справ,

т.в.о. начальника відділу організації наукової роботи

Захист відбудеться «2» липня 2020 р. об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К 26.503.01 в Науково-дослідному інституті публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Науково-дослідного інституту публічного права за адресою: 03035, м. Київ, вул. Георгія Кірпи, 2 А.

Автореферат розісланий «1» червня 2020 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

К. М. Куркова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Обґрунтування вибору теми дослідження. Реалізація євроінтеграційного курсу України передбачає реформування судової системи, спрямоване на забезпечення функціонування ефективної системи правосуддя, що означене самостійністю судів і незалежністю суддів. Чільне місце в цьому процесі належить органам суддівського самоврядування як важливому інституту захисту одного з ключових принципів судової влади – принципу незалежності правосуддя. Пріоритетними завданнями органів суддівського самоврядування є посилення інституційних гарантій незалежності суддів, фінансового, соціального, матеріально-технічного забезпечення судів і суддів, а також забезпечення організаційної єдності функціонування судових органів. Їх забезпечення здійснюється в непростих умовах перезавантаження судової системи, що означені, з одного боку, істотними позитивними зрушеннями, пов'язаними із фундаментальною зміною правил здійснення правосуддя та роботи головних інститутів судової влади, посиленням інституційних гарантій незалежності суддів, оновленням суддівського корпусу, оптимізацією структури органів суддівського самоврядування, яке відповідає міжнародним та європейським стандартам, а з іншого – зниженням довіри до судової влади на тлі значного втручання в здійснення правосуддя шляхом використання засобів масової інформації, негативних висловлювань на адресу суддів від представників органів державної влади, місцевого самоврядування, народних депутатів, засобів масової інформації; суттєвим скороченням фінансового забезпечення та тривалим призначенням суддів на посади, особливо після проходження кваліфікаційного оцінювання, що призвело до кадрового дефіциту в судах. Так, станом на 1 травня 2020 року в Україні працює 4951 суддя (дефіцит кадрів становить 42,6 %), вакантними залишалися 2110 посад, з них в апеляційних адміністративних судах – 63, апеляційних господарських – 55, апеляційних загальних – 346, окружних адміністративних – 121, місцевих господарських – 127, місцевих загальних – 1398. Крім того, кількість повідомлень суддів про втручання щороку збільшується. Від початку ведення Вищою радою правосуддя (далі – ВРП) реєстру повідомлень про втручання в діяльність суддів щодо здійснення правосуддя (жовтень 2016 року) до нього внесено 1220 таких повідомлень, третина (450) припала на 2019 рік.

За цих умов зростає роль інституту суддівського самоврядування як однієї з гарантій забезпечення незалежності суддів, що зумовлює потребу в науковому дослідженні адміністративно-правових засад його діяльності з метою їх розвитку, удосконалення та подальшого законодавчого врегулювання і практичної апробації.

Зв'язок теми дисертації із сучасними дослідженнями. Різні питання адміністративно-правового забезпечення діяльності судової влади слугували предметом дослідження таких науковців, як: В. Б. Авер'янов, Є. В. Авдеєнко, О. Ф. Андрійко, О. В. Білова, В. М. Бевзенко, С. О. Бондар, М. Й. Вільгушинський, В. В. Галуцько, Є. А. Гетьман, В. О. Гринюк, О. В. Джафарова, О. Ю. Дрозд, В. С. Єгорова, Л. О. Ємець, Р. В. Ігонін, М. К. Закурін, В. М. Коваль, В. К. Колпаков, О. М. Коротун, І. Є. Марочкін, В. В. Молдован, С. Ю. Обрусна, І. М. Осика, Д. М. Притика, О. І. Сироїд, Є. Ю. Соболев, М. В. Старинський,

С. Г. Стеценко, В. С. Стефанюк, А. А. Стрижак, В. В. Чумак, С. О. Шатрава, Р. В. Шаповал, О. С. Юнін та ін.

Проблемам реформування судової системи присвячені дисертаційні дослідження Р. О. Куйбіди «Організація і розвиток сучасної судової системи України» (2006), В. О. Сердюк «Проблеми реалізації судово-правової реформи в Україні (1991–2004 рр.)» (2007), С. Ю. Обрусної «Адміністративно-правові засади реформування судової системи України» (2011), Ю. Ю. Чуприни «Державна політика реформування системи судової влади в Україні» (2011), М. Б. Кравчик «Реформування судової системи як важлива складова європейської інтеграції України» (2015), Н. Д. Квасневської «Адміністративно-правове забезпечення реформування судоустрою та судочинства в Україні» (2016), О. З. Хотинської-Нор «Теорія і практика судової реформи в Україні» (2016).

Загальні теоретичні питання розвитку та функціонування органів суддівського самоврядування були предметом дисертаційних досліджень О. В. Білової «Проблеми суддівського самоврядування в Україні» (2008), О. М. Коротун «Організація і функції суддівського самоврядування за законодавством України» (2009), І. В. Єдаменко «Адміністративно-правові засади функціонування суддівського самоврядування в Україні» (2016), С. Р. Леськів «Правовий статус суддівського самоврядування України в контексті забезпечення професійних прав суддів» (2016).

Водночас більшість із зазначених авторів у своїх працях досліджували проблематику в межах спеціальності 12.00.10 – судоустрій; прокуратура та адвокатура, залишаючи поза увагою проблему адміністративно-правового забезпечення діяльності органів суддівського самоврядування. Крім того, на сьогодні бракує науково-теоретичних напрацювань щодо сучасного етапу розвитку інституту суддівського самоврядування, а також комплексного дослідження проблеми адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування, що обумовлює актуальність обраної тематики дисертаційного дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Дисертаційне дослідження виконано згідно з Пріоритетними напрямками розвитку правової науки на 2016–2020 роки, Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020», схваленої Указом Президента України 12 січня 2015 р. № 5, Національної стратегії у сфері прав людини, затвердженої Указом Президента України 25 серпня 2015 р. № 501, планів науково-дослідної роботи Науково-дослідного інституту публічного права «Правове забезпечення прав, свобод та законних інтересів суб'єктів публічно-правових відносин» (номер державної реєстрації 0115U005495), «Правове забезпечення розвитку підприємництва та органів місцевого самоврядування» (номер державної реєстрації 0115U006255).

Мета і завдання дослідження. *Мета* роботи полягає в з'ясуванні правової природи, сутності й особливостей адміністративно-правових відносин, які виникають у процесі організації та функціонування суддівського самоврядування в Україні, а також визначенні шляхів його вдосконалення на підставі аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*:

- схарактеризувати сутність, зміст і правову природу самоврядного управління в системі внутрішньоорганізаційних адміністративно-правових відносин в органах правосуддя;

- визначити завдання, мету, принципи та правові засади діяльності органів суддівського самоврядування;

- з'ясувати правову природу делегованих повноважень як основи самоврядного суддівського управління;

- встановити форми та методи діяльності органів суддівського самоврядування;

- проаналізувати адміністративні процедури в діяльності органів суддівського самоврядування;

- визначити гарантії діяльності органів суддівського самоврядування;

- схарактеризувати зарубіжний досвід організації та функціонування незалежних самоврядних органів правосуддя, можливість його адаптації в національну правову систему;

- розробити пропозиції, спрямовані на вдосконалення вітчизняного законодавства в частині адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування в Україні.

Об'єкт дослідження – суспільні відносини, які виникають під час організації відправлення правосуддя.

Предмет дослідження – адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування.

Методи дослідження. Відповідно до визначених мети й завдань у роботі використано низку загальнонаукових і спеціальних методів наукового пізнання, застосування яких спрямоване на всебічний аналіз об'єкта і предмета дослідження. Так, *діалектичний* метод дав змогу з'ясувати правову природу та сутність самоврядного управління (підрозділ 1.1). *Логіко-семантичний* метод сприяв поглибленню понятійно-категоріального апарату в досліджуваній сфері, зокрема таких понять, як «суддівське самоврядування» (підрозділ 1.1), «мета суддівського самоврядування» (підрозділ 1.2), «делегування повноважень у сфері суддівського самоврядування» (підрозділ 1.3), «адміністративні процедури в діяльності органів суддівського самоврядування» (підрозділ 2.2). *Структурно-логічний* метод уможливив визначення та систематизацію принципи діяльності органів суддівського самоврядування (підрозділ 1.2), шляхів удосконалення адміністративного законодавства, що регламентує адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування (підрозділ 3.2). *Порівняльно-правовий* метод використано для вивчення зарубіжного досвіду організації та функціонування органів суддівського самоврядування з метою адаптації до національної правової системи (підрозділ 3.1). Методи *класифікації* та *групування* застосовано для виокремлення основних ознак понять «суддівське самоврядування», «правова природа суддівського самоврядування» (підрозділ 1.1), «адміністративні процедури в діяльності органів суддівського самоуправління» (підрозділ 2.2), а також у межах здійснення класифікації принципів суддівського самоуправління (підрозділ 1.2), визначення форм і методів діяльності органів суддівського самоврядування (підрозділ 2.1), гарантій діяльності органів суддівського самоврядування

(підрозділ 2.3). *Історико-правовий* метод застосовано для дослідження генези суддівського самоврядування (підрозділ 1.1). Такі логічні методи, як *аналіз, синтез та аналогія*, використано впродовж усього наукового дослідження.

Нормативну основу роботи становлять Конституція України, закони України, інші нормативно-правові акти, які регулюють правовідносини у сфері суддівського самоврядування, а також законодавство зарубіжних країн у цій галузі.

Емпіричну базу дисертації становлять статистичні дослідження, відомості, що містяться на офіційних вебсайтах суб'єктів суддівського самоврядування, вітчизняна та зарубіжна література, публікації в засобах масової інформації з цієї тематики.

Наукова новизна отриманих результатів обумовлена тим, що запропонована дисертація є одним з перших в Україні комплексних монографічних досліджень, у якому розглянуто адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування. Основні положення, що мають елементи новизни, полягають у такому:

уперше:

– визначено правову природу суддівського самоврядування як одного з видів внутрішньоорганізаційних адміністративно-правових відносин в органах правосуддя, яка полягає в тому, що суддівське самоврядування характеризується як визначений у законодавстві та гарантований державою особливий вид професійного управління, що передбачає делегування державою утвореним за ієрархічним принципом органам суддівського самоврядування повноважень, спрямованих на вирішення внутрішніх і зовнішніх питань роботи суддів шляхом реалізації визначених у законі завдань суддівського самоврядування з метою забезпечення незалежності як окремих суддів, так і судової влади загалом;

– обґрунтовано потребу у формуванні нової системи організаційних форм органів суддівського самоврядування шляхом створення таких форм, як спільні збори суддів, які становлять збори суддів місцевого суду, апеляційного суду, вищого спеціалізованого суду з повноваженнями чинних на сьогодні зборів суддів, а також повноваженням обрання делегатів з'їзду суддів; Вища рада правосуддя зі статусом органу самоврядування та передачею їй повноважень діючої Ради суддів України; з'їзд суддів України;

удосконалено:

– наукове розуміння дефініцій «мета суддівського самоврядування», «делегування повноважень у сфері суддівського самоврядування», «адміністративна процедура в діяльності органів суддівського самоврядування», «форми діяльності органів суддівського самоврядування», «методи діяльності органів суддівського самоврядування», «гарантії діяльності органів суддівського самоврядування»;

– наукові положення щодо системи делегованих повноважень органів суддівського самоврядування шляхом виокремлення в них повноважень, які мають владний характер і пов'язані з контрольною, виконавчою та розпорядчою діяльністю органів суддівського самоврядування;

– класифікацію гарантій діяльності органів суддівського самоврядування, яку становлять загальні (економічні, політичні, соціальні, ідеологічні) та юридичні

(законодавчо закріплені гарантії, що реалізуються за допомогою правових засобів) гарантії;

набули подальшого розвитку:

– організаційні форми діяльності органів суддівського самоврядування щодо запровадження регулярного проведення спільних засідань Державної судової адміністрації, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Ради суддів України з питань, що належать до компетенції цих органів, зокрема організації діяльності судів, забезпечення авторитету правосуддя, кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення судів, органів та установ системи правосуддя, кваліфікаційного оцінювання суддів з метою координації діяльності Державної судової адміністрації, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Національної школи суддів та органів суддівського самоврядування;

– система методів роботи органів суддівського самоврядування, яку становлять методи планування, вироблення рішень, контролю, колегіального обговорення, комунікативний метод;

– пропозиції з удосконалення адміністративно-правового законодавства в частині формування та реалізації суддівського самоврядування в умовах євроінтеграції, що стосуються, зокрема, розширення повноважень Ради суддів України, а також внесення змін до чинних нормативно-правових актів щодо визначення мети, завдань і принципів діяльності органів суддівського самоврядування та суб'єктного складу органів суддівського самоврядування; урегулювання питання контрольних повноважень Ради суддів України, порядку оскарження рішень органів суддівського самоврядування, а також повноцінної участі суддів у відставці в діяльності органів суддівського самоврядування.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що висновки та пропозиції, викладені в дисертації, становлять науково-теоретичний і практичний інтерес, використовуються та можуть бути використані в:

– *науково-дослідній діяльності* – положення та висновки дисертації можуть слугувати підґрунтям для наукових досліджень, пов'язаних з розробленням питань щодо сутності адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічного права);

– *правотворчій діяльності* – під час формування пропозицій щодо вдосконалення законодавства, що забезпечує адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування (акт впровадження Інституту законодавства Верховної Ради України);

– *правозастосовній діяльності* – для розробки пропозицій щодо вдосконалення діяльності органів суддівського самоврядування;

– *освітньому процесі* – під час викладання курсів «Адміністративне право України», «Адміністративне судочинство» та інших спеціальних курсів у юридичних закладах вищої освіти, а також підготовки навчально-методичних розробок, підручників, посібників, монографій (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ).

Апробація матеріалів дисертації. Підсумки розробки проблеми загалом, окремі її аспекти, одержані узагальнення й висновки оприлюднені дисертантом на міжнародних науково-практичних конференціях: «Пріоритети розвитку юридичних наук у ХХІ столітті» (м. Одеса, 7–8 квітня 2017 р.); «Юридична наука: виклики і сьогодення» (м. Одеса, 8–9 червня 2018 р.); «Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права» (м. Львів, 15–16 березня 2019 р.); «Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє» (м. Харків, 1–2 листопада 2019 р.); «Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети» (м. Одеса, 17–18 січня 2020 р.).

Структура та обсяг дисертації відповідає предмету, меті, завданням і методології дослідження. Робота складається зі вступу, трьох розділів, поділених на вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації становить 230 сторінок. Список використаних джерел складається із 195 найменувань і займає 21 сторінку.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дисертації; визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, грантами; розкрито мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, окреслено наукову новизну та практичне значення отриманих результатів, наведено відомості щодо апробації результатів дослідження.

Розділ 1 «Загальна характеристика та правова природа суддівського самоврядування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 1.1 *«Сутність, зміст і правова природа самоврядного управління в системі внутрішньоорганізаційних адміністративно-правових відносин в органах правосуддя»* доведено, що суддівське самоврядування не слід розглядати лише як результат демократичних перетворень, адже воно має власну історію становлення в Україні, у якій слід виокремити три періоди розвитку: перший період – від 1864-го до 1917 року – дореволюційний, у межах якого відбулося становлення судової влади шляхом відокремлення її від виконавчої гілки влади та закріплення принципу незалежності судів і суддів; другий період – від 1917-го до 1989 року – радянський, означений знищенням суддівського самоврядування; третій період – від 1991 року донині – період становлення суддівського самоврядування незалежної України, що характеризується законодавчим закріпленням поняття суддівського самоврядування, створенням системи органів суддівського самоврядування та визначенням його організаційних форм, удосконаленням законодавства про суддівське самоврядування відповідно до європейських стандартів.

Визначено місце суддівського самоврядування та його органів у системі внутрішньоорганізаційних адміністративно-правових відносин в органах правосуддя. Акцентовано на: 1) належності до судової системи, що закріплюється нормами Конституції України, Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та інших нормативно-правових актів з питань суддівського самоврядування; 2) компетенції щодо розгляду питань, які безпосередньо не пов'язані зі здійсненням правосуддя. Сформульовано висновок, згідно з яким суддівське самоврядування та

його органи за своєю природою є елементами судової системи, яким делеговано державно-владні повноваження щодо вирішення питань внутрішньої та зовнішньої діяльності судів, не пов'язаних зі здійсненням правосуддя.

У підрозділі 1.2 «Завдання, мета, принципи та правові засади діяльності органів суддівського самоврядування» здійснено аналіз завдань органів суддівського самоврядування, закріплених у законодавстві, що регулює їх діяльність, на підставі чого уточнено мету й виокремлено принципи суддівського самоврядування, а також схарактеризовано правові засади діяльності цих органів.

У межах аналізу змісту міжнародних документів з досліджуваного питання, завдань органів суддівського самоврядування акцентовано на неправомірному звуженні мети суддівського самоврядування та обмеженні її лише вирішенням внутрішніх питань діяльності судів. Виокремлено завдання органів суддівського самоврядування, зокрема зазначено, що вони реалізуються в діяльності органів суддівського самоврядування шляхом прийняття конкретних рішень щодо їх виконання. Проаналізовано рішення органів суддівського самоврядування щодо реалізації визначених у законодавстві їхніх завдань. Доведено, що завдання суддівського самоврядування сягають за межі вирішення внутрішніх питань діяльності судів та втілюються в завданнях судової гілки влади загалом.

Визначено систему принципів суддівського самоврядування. Наведено характеристику принципів верховенства права, законності, гласності, колегіальності, ієрархічності, невторчання в судову діяльність, виборності, терміновості, змінюваності, підзвітності органам, що їх обрали, професійності, політичної нейтральності. Запропоновано відповідні зміни до Закону України «Про судоустрій та статус суддів».

Правові засади функціонування органів суддівського самоврядування визначено як сукупність нормативно-правових актів, що регулюють правові відносини, які виникають під час їх діяльності. Доведено, що особливістю нормативно-правового регулювання їх діяльності є врегулювання її нормативно-правовими актами, ухваленими власне органами суддівського самоврядування.

У підрозділі 1.3 «Делеговані повноваження як основа самоврядного суддівського управління» здійснено аналіз системи делегованих повноважень, що здійснюють органи суддівського самоврядування.

З'ясовано, що поняття «делегування повноважень» пов'язане з демократизацією системи державного управління та найчастіше вживається, коли йдеться про децентралізацію влади. У межах з'ясування сутності поняття «делеговані повноваження органів суддівського самоврядування» здійснено аналіз співвідношення дефініцій «повноваження» та «компетенція», досліджено правову природу терміна «делеговані повноваження», розглянуто його генезу.

На підставі вивчення правової природи поняття «делегування повноважень» доведено, що: 1) делегування повноважень передається відповідно до закону або договору; 2) делегування передбачає наявність принаймні двох суб'єктів – органу, який передає повноваження, та органу, який їх набуває; 3) повноваження делегуються ситуативно, тимчасово або безстроково; 4) делегується лише частина повноважень, визначених нормативно; 5) делегування повноважень передбачає розширення компетенції органу, якому ці повноваження делегуються; 6) збереження

права делегуючого органу повернути делеговані повноваження до власного виконання; 7) делегування повноважень має фінансове та матеріальне забезпечення для їх належної реалізації.

Акцентовано на зв'язку делегування повноважень органам суддівського самоврядування з питанням відповідальності за їх невиконання. Зазначено, що законодавство не містить дисциплінарних стягнень у разі невиконання головами судів або їх заступниками рішень зборів суддів (ст. 128); органами суддівського самоврядування та всіма судьями рішень з'їзду суддів (ст. 129); органами суддівського самоврядування, крім з'їзду суддів України, рішень Ради суддів України (ст. 133), що потребує доповнення ст. 106 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» в частині запровадження дисциплінарної відповідальності за зазначені порушення.

Розділ 2 «Організація та здійснення суддівського самоврядування» складається з трьох підрозділів.

У підрозділі 2.1 «*Форми та методи діяльності органів суддівського самоврядування*» здійснено аналіз понять «форма діяльності органів суддівського самоврядування» та «метод діяльності органів суддівського самоврядування», виокремлено їх головні ознаки.

Схарактеризовано правові та організаційні форми діяльності органів суддівського самоврядування, виокремлено основні їхні ознаки, а саме: 1) є зовнішнім вираженням конкретних дій органів суддівського самоврядування; 2) спрямовані на реалізацію мети і завдань їх діяльності; 3) закріплені у відповідних нормах права; 4) здійснюються з метою забезпечення організації та реалізації суддівського самоврядування.

З'ясовано, що з-поміж правових форм діяльності органів суддівського самоврядування особливу роль відіграє видання ними правових актів як форми вираження їхньої діяльності. Нормативні акти органів суддівського самоврядування схарактеризовано як офіційні акти-документи, що містять волевиявлення суддів, ухвалені органами суддівського самоврядування відповідно до законодавчо визначеної форми та процедури, у межах їхньої компетенції, є обов'язковими для членів органів суддівського самоврядування та спрямовані на реалізацію цілей і завдань суддівського самоврядування.

Визначено методи: 1) планування, що передбачає перспективну та поточну організацію діяльності органів суддівського самоврядування; 2) вироблення рішень, особливістю якого є його колективність: будь-яке рішення приймається колегіально шляхом участі в обговоренні питання та висловлення пропозицій і доповнень щодо відповідного рішення; 3) комунікації, спрямованого на гармонізацію відносин судової влади та суспільства, пропаганду ідей правосуддя, забезпечення зростання рівня довіри до судової влади; 4) контролю, що полягає в здійсненні органами суддівського самоврядування закріплених у законодавстві контрольних повноважень; 5) колегіального обговорення, який впливає із суті суддівського самоврядування як самостійного колективного вирішення питань внутрішньої діяльності судів та передбачає, що органи суддівського самоврядування ухвалюють колективні рішення з обговорюваних питань.

Запропоновано актуалізувати таку організаційну форму, як спільні збори суддів, розширивши їх повноваження та переглянувши порядок скликання спільних зборів; внести зміни до Регламенту з'їзду суддів, затвердженого рішенням позачергового XII з'їзду суддів 25 вересня 2014 р., з урахуванням чинного законодавства; закріпити термін повноваження членів Ради правосуддя – чотири роки.

У підрозділі 2.2 «Адміністративні процедури в діяльності органів суддівського самоврядування» здійснено аналіз наукових поглядів та розкрито зміст терміна «адміністративна процедура», на підставі чого наведено авторське визначення поняття «адміністративна процедура в діяльності органів суддівського самоврядування».

Зазначено, що до адміністративних процедур, які здійснюють органи суддівського самоврядування, належать: 1) процедури утворення організаційних форм органів суддівського самоврядування та їх функціонування, тобто нормативно закріплений порядок утворення та функціонування зборів суддів, Ради суддів України та з'їзду суддів України; 2) процедури ухвалення нормативних актів органів суддівського самоврядування, що передбачають здійснення сукупності нормативно закріплених дій, спрямованих на прийняття рішень зборів суддів, Ради та з'їзду суддів України, положень, які регулюють питання організації діяльності судів та органів суддівського самоврядування, регламентів роботи органів суддівського самоврядування в межах їх компетенції; 3) процедури взаємодії органів суддівського самоврядування з державними органами та органами місцевого самоврядування, які полягають у здійсненні узгодженому за часом, місцем, змістом та метою зв'язку між не менш як двома суб'єктами, спрямованому на досягнення певного визначеного результату щодо виконання рішень зборів суддів, Ради суддів та з'їзду суддів України; 4) контрольно-наглядові процедури діяльності органів суддівського самоврядування, що становлять систему послідовних адміністративних процедур, які здійснюються у формі перевірки, аналізу, вивчення роботи суду чи судді й тягнуть за собою ухвалення відповідного рішення; 5) процедури застосування заходів притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

Обґрунтовано потребу в ухваленні Порядку скасування рішень органів суддівського самоврядування, Порядку здійснення контролю органами суддівського самоврядування за діяльністю судів, Порядку взаємодії органів суддівського самоврядування з представниками засобів масової інформації.

У підрозділі 2.3 «Гарантії діяльності органів суддівського самоврядування» здійснено аналіз сутності поняття «гарантія», проаналізовано його співвідношення з поняттями «охорона», «захист», «гарантованість» і «забезпечення», на підставі чого визначено характерні ознаки та наведено визначення дефініції «гарантії діяльності органів суддівського самоврядування».

Здійснено аналіз загальних гарантій, до яких належать економічні, соціальні, ідеологічні умови реалізації діяльності органів суддівського самоврядування. Схарактеризовано юридичні гарантії діяльності органів суддівського самоврядування, передусім фінансової, кадрової та організаційної незалежності. Наголошено на повній фінансовій залежності органів суддівського самоврядування від виконавчої гілки влади.

Вирішення питань фінансового забезпечення роботи судів запропоновано здійснювати за погодженням з Радою суддів України. На підставі аналізу кадрового забезпечення як гарантії незалежності органів судової влади доведено потребу в активному залученні органів суддівського самоврядування до розв'язання зазначеної проблеми. Передусім потребує узгодження між Державною судовою адміністрацією України (далі – ДСА), ВРП та судами позиція щодо кількості суддів у суді, з огляду на що слід розробити механізм погодження кількості суддів у відповідних судах. ДСА під час здійснення розрахунку чисельності суддів зобов'язана ґрунтуватися на пропозиціях місцевих, апеляційних та окружних судів, затверджених рішенням зборів суддів. У разі непогодження ДСА з розрахунком, наданим відповідним судом, ДСА зобов'язана в листі до цього суду надати пояснення своєї позиції. Залучення зборів суддів до процесу визначення чисельності суддів у судах буде відповідати нормі Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо участі органів суддівського самоврядування у визначенні потреб кадрового забезпечення судів. Причому Рада суддів має здійснювати контроль за додержанням установлених нормативів такого забезпечення. Діяльність органів суддівського самоврядування законодавчо забезпечується гарантіями їх самостійності в організаційно-правовій сфері шляхом вирішення питань щодо можливості оскарження рішень органів суддівського самоврядування, а також охорони судів, життя, здоров'я та майна суддів і їхніх сімей, що є передумовою дотримання принципу незалежності суддів. Запропоновано зміни й доповнення до законодавства України щодо гарантій діяльності органів суддівського самоврядування.

Розділ 3 «Напрями вдосконалення організації та функціонування органів суддівського самоврядування» складається з двох підрозділів.

У підрозділі 3.1 «Зарубіжний досвід організації та функціонування незалежних самоврядних органів правосуддя та можливість його адаптації в національну правову систему» проаналізовано досвід країн колишнього СНД, Європи та США щодо формування та реалізації державної політики у сфері суддівського самоврядування. Доведено, що актуальність дослідження зарубіжного досвіду організації та функціонування незалежних самоврядних органів правосуддя обумовлена реформою суддівських органів, зокрема органів суддівського самоврядування, що продовжується в нашій країні, а також інтеграцією України в міжнародні, загальноєвропейські інститути. Адаптація норм міжнародного права щодо адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування у вітчизняну правову систему сприятиме розробці єдиних підходів до розвитку суддівського самоуправління в нашій країні. Проаналізовано міжнародне законодавство, що визначає загальні підстави функціонування суддівського самоврядування, а також національне законодавство окремих країн, що дозволило виокремити позитивний досвід, вартий імплементації до вітчизняного законодавства щодо діяльності органів суддівського самоврядування. Аналіз міжнародних правових актів і конституцій таких країн, як Білорусь, Російська Федерація, Литва, Узбекистан, Грузія, Вірменія, Казахстан, Польща, Франція, США, щодо адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування засвідчив, що з огляду на специфіку устрою та функціонування судової влади, вона потребує

створення особливих правових інститутів внутрішньої організації та забезпечення діяльності. Їхній статус визначено як у конституціях окремих країн, так і в законодавстві. Причому міжнародні правові акти не містять конкретної структури цих органів, акцентуючи на основній меті їх створення – вирішенні питань функціонування судів та гарантуванні незалежності судової влади, їх складі й повноваженнях.

У підрозділі 3.2 «Розвиток вітчизняного законодавства щодо вдосконалення адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування в Україні» запропоновано шляхи вдосконалення законодавства з діяльності органів суддівського самоврядування. Доведено, що досвід розвитку органів суддівського самоврядування в різних країнах світу свідчить, що ухвалення належних законів, що регулюють діяльність цих органів, побудова їх оптимальної системи, яка охоплює суди всіх рівнів і юрисдикцій, створення умов для забезпечення чіткого розподілу влади у сфері суддівського самоврядування, що унеможливить участь представників виконавчої влади у формуванні органів суддівського самоврядування, є гарантією незалежності суддів та судової системи загалом.

Узагальнено всі зміни та пропозиції, висловлені в дисертаційному дослідженні. Визначено основні напрями розвитку національного законодавства щодо вдосконалення адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування в Україні, а саме: удосконалення розуміння правової природи й сутності суддівського самоврядування, з огляду на його мету, завдання та принципи; нормативне визначення діяльності органів суддівського самоврядування; удосконалення організаційних форм діяльності органів суддівського самоуправління. Внесено пропозиції щодо змін і доповнень до законодавства, що регулює суддівське самоврядування в Україні із зазначених напрямів. Обґрунтовано доцільність створення нової системи органів самоврядування в Україні: спільні збори суддів, Вища рада правосуддя, з'їзд суддів України.

ВИСНОВКИ

У дисертаційному дослідженні на основі теоретичних положень, аналізу національного й міжнародного законодавства щодо розвитку суддівського самоврядування наведено узагальнення та нове вирішення наукового завдання, що полягає у визначенні адміністративно-правових засад здійснення судового самоврядування та окресленні напрямів його вдосконалення. У результаті дослідження сформульовано низку висновків, теоретичних і практичних положень, а саме:

1. На підставі аналізу наявних підходів до розуміння дефініції «самоврядування», зокрема її співвідношення з категорією «саморегулювання», запропоновано авторське визначення поняття «суддівське самоврядування»: це – визначений у законодавстві та гарантований державою особливий вид професійного управління, що передбачає делегування державою утвореним за ієрархічним принципом органам суддівського самоврядування повноважень, спрямованих на вирішення внутрішніх і зовнішніх питань роботи суддів шляхом реалізації визначених у законі завдань суддівського самоврядування з метою забезпечення незалежності як окремих суддів, так і судової влади загалом.

Виокремлено основні ознаки поняття суддівського самоврядування, а саме: 1) становить специфічне об'єднання осіб одного фаху (професійне об'єднання суддів); 2) є формою та правом управління; 3) суб'єктом управління є судді; 4) спрямоване на вирішення питань внутрішнього управління; 5) означене самостійністю вирішення відповідних питань; 6) здійснюється безпосередньо або через створені органи.

Доведено, що правова природа суддівського самоврядування визначається відповідно до таких ознак: 1) гарантується та забезпечується державою; 2) полягає в самостійному вирішенні питань внутрішньої діяльності; 3) передбачає здійснення делегованих повноважень у межах, визначених законодавством; 4) спрямоване на захист професійних інтересів і прав; 5) передбачає вирішення питань зовнішньої діяльності, що полягають у взаємодії органів професійного самоврядування з державними органами, органами місцевого самоврядування, громадськими об'єднаннями; 6) реалізується спеціально утвореними органами; 7) метою є забезпечення виконання визначених у законі завдань.

2. Визначено, що метою суддівського самоврядування є вирішення питань внутрішньої та зовнішньої діяльності судів щодо забезпечення кадрових, організаційних, матеріально-технічних та фінансових потреб суддів, захисту їхніх професійних інтересів, спрямоване на дотримання незалежності окремих судів та суддів, а також судової системи загалом. Запропоновано внести зміни до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» щодо закріплення в ньому ст. 126-1 «Мета суддівського самоврядування».

Акцентовано, що на сьогодні виконання завдань, закріплених у Законі України «Про судоустрій і статус суддів», здійснюється органами суддівського самоврядування не безпосередньо, а опосередковано, через органи, що не належать до системи органів суддівського самоврядування – ВРП, ДСА, Вищу кваліфікаційну комісію суддів України. Запропоновано розширити коло завдань органів суддівського самоврядування шляхом внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та Положення про Раду суддів України, закріпивши за Радою суддів завдання щодо надання обов'язкових висновків до законопроектів з питань утворення, реорганізації чи ліквідації судів, судоустрою і статусу суддів, а також участі в роботі Комітету Верховної Ради України з питань правової політики, що уможливить безпосередню участь Ради суддів України у вирішенні питань кадрового, фінансового, матеріально-технічного та іншого забезпечення судів, дотримання незалежності судів та суддів, захисту їх професійних інтересів.

З'ясовано, що систему принципів суддівського самоврядування становлять: 1) загальні принципи, виокремлені на підставі наявних положень загальної теорії права (принципи верховенства права, законності, гласності); 2) спеціальні, виокремлені з огляду на норми законодавства, що регулює діяльність органів суддівського самоврядування, а саме: колегіальності, ієрархічності, невтручання в судову діяльність, виборності, терміновості, змінюваності, підзвітності органам, що їх обрали, професійності, політичної нейтральності. Доведено, що принципи як основні загальновизнані спрямовуючі ідеї, що визначають цілі та завдання суддівського самоврядування, потребують законодавчого закріплення для набуття ними загальнообов'язкового значення.

3. Проаналізовано правову природу поняття «делегування повноважень» та визначено дефініцію «делегування повноважень у сфері суддівського самоврядування», що становить доручення делегуючим органом відповідно до закону органам суддівського самоврядування ситуаційно, тимчасово або безстроково окремих повноважень щодо внутрішніх і зовнішніх організаційно-адміністративних правовідносин, що виникають у зв'язку з вирішенням питань роботи суддів з метою забезпечення незалежності як окремих суддів, так і судової системи загалом.

Доведено, що частину повноважень органів суддівського самоврядування можна схарактеризувати як владні, підзаконні та виконавчо-розпорядні. До таких належать повноваження органів суддівського самоврядування, пов'язані з контрольною, виконавчою та розпорядчою діяльністю. Ідеться, зокрема, про повноваження: зборів суддів щодо заслуховування звітів суддів, які обіймають адміністративні посади в цьому суді, та керівника апарату суду; Ради суддів щодо здійснення контролю за організацією діяльності судів, заслуховування звітів з цих питань Голови Державної судової адміністрації України; з'їзду суддів щодо призначення суддів Конституційного Суду України відповідно до Конституції і законів України; обрання членів ВРП. Обґрунтовано положення, згідно з яким дослідження питання про делегування повноважень актуалізує питання про відповідальність за невиконання рішень органів суддівського самоврядування.

4. Форми діяльності органів суддівського самоврядування визначено як зовнішній вияв сукупності однорідних конкретних дій органів суддівського самоврядування, спрямованих на реалізацію мети і завдань їхньої діяльності, за допомогою яких забезпечується організація та реалізація суддівського самоврядування в Україні. Здійснено поділ форм діяльності органів суддівського самоврядування за юридичними наслідками на правові та неправові (організаційні). Зазначено, що основними правовими формами органів суддівського самоврядування є правотворча та правозастосовна. Доведено, що правові акти органів суддівського самоврядування є: 1) підзаконними нормативно-правовими актами; 2) за формою є письмовими документами, що мають відповідну структуру; 3) за процедурою прийняття є ухваленими колегіально; 4) є правовою формою діяльності органів суддівського самоврядування; 5) спрямовані на реалізацію цілей і завдань суддівського самоврядування; 6) за змістом є актом-волевиявленням суддів; 7) поширюються тільки на членів органів суддівського самоврядування; 8) є обов'язковими для виконання членами органів суддівського самоврядування.

Організаційними формами суддівського самоврядування є збори суддів, Рада суддів України та з'їзд суддів. Запропоновано створити нову систему організаційних форм суддівського самоврядування в Україні: спільні збори суддів, ВРП, з'їзд суддів України. Причому ВРП необхідно надати статус органу суддівського самоврядування; розширити її повноваження за рахунок повноважень, які на сьогодні виконує Рада суддів України; унеможливити участь представників виконавчої гілки влади в процесі обрання членів ВРП як органу суддівського самоврядування; створити в її структурі тимчасові та постійні комітети за напрямами роботи, передати повноваження Ради суддів одному з комітетів ВРП.

Досліджено методи діяльності органів суддівського самоврядування, які визначено як застосовані органом суддівського самоврядування прийоми та засоби, спрямовані на ефективне виконання ним визначених законодавством завдань з метою вирішення питань внутрішньої та зовнішньої діяльності судів щодо забезпечення кадрових, організаційних, матеріально-технічних і фінансових потреб суддів, захисту їх професійних інтересів, спрямоване на забезпечення незалежності окремих судів та суддів, а також судової системи загалом. Схарактеризовано методи планування, вироблення рішень, комунікації, контролю, колегіального обговорення.

5. З'ясовано, що адміністративна процедура в діяльності органів суддівського самоуправління є нормативно встановленим порядком дій органів суддівського самоврядування щодо самостійного колективного вирішення питань організаційного, кадрового, фінансового, матеріально-технічного забезпечення судів, що спрямований на утвердження незалежності як окремих судів та суддів, так і судової гілки влади загалом. Доведено, що адміністративні процедури пов'язані з виконанням органами суддівського самоврядування делегованих повноважень. Акцентовано на тому, що адміністративні процедури: мають нормативний характер, що передбачає їх закріплення в нормативно-правових актах, які регулюють діяльність органів суддівського самоврядування; передбачають певний алгоритм дій органів суддівського самоврядування під час здійснення ними своїх повноважень щодо вирішення питань внутрішньої діяльності судів; мають спільну мету – утвердження незалежності як окремих судів та суддів, так і судової гілки влади загалом; мають правові наслідки, що передбачають виникнення (або припинення) певних прав та обов'язків суб'єктів адміністративних правовідносин у сфері суддівського самоврядування, що закріплюються в рішеннях органів суддівського самоврядування.

6. Розкрито загальні (економічні, політичні, соціальні, ідеологічні) та юридичні (законодавчо закріплені гарантії, що реалізуються за допомогою правових засобів) гарантії діяльності органів суддівського самоврядування. Діяльність органів суддівського самоврядування законодавчо забезпечується гарантіями їх самостійності в бюджетній сфері (фінансова самостійність), в організаційно-правовій сфері, у питаннях кадрової політики. Доведено, що органи суддівського самоврядування, попри гарантування Конституцією України їх фінансової самостійності, є залежними від виконавчої влади в цьому питанні.

Виокремлено проблеми, що ускладнюють вирішення питання фінансової незалежності органів суддівського самоврядування. До них зараховано передусім порушення конституційних норм щодо фінансування органів судової влади з боку відповідних органів виконавчої влади, що полягає в постійному недофінансуванні діяльності органів судової влади, а також неможливість органів суддівського самоврядування безпосередньо брати участь у розв'язанні проблеми фінансування їх діяльності. Виокремлено проблеми у вирішенні питань кадрової та організаційно-правової політики як гарантії незалежності суддів. Запропоновано з метою реалізації гарантії самостійності судів та органів суддівського самоврядування у фінансовій сфері, сферах та питаннях кадрової політики розробити механізм погодження позицій органів суддівського самоврядування, ДСА та ВРП щодо вирішення питань фінансового, організаційно-правового та кадрового забезпечення; закріпити за

Радою суддів України контрольні повноваження за додержанням установлених нормативів такого забезпечення, що вимагає ухвалення Порядку здійснення контролю органами суддівського самоврядування; здійснювати проведення спільних нарад Ради суддів України, ДСА та ВРП з питань фінансового, організаційно-правового та кадрового забезпечення.

7. Здійснено аналіз зарубіжного досвіду організації та функціонування незалежних самоврядних органів правосуддя щодо їх правової природи, структури й повноважень у контексті порівняння їх із системою суддівського самоврядування в Україні та виокремлення позитивних напрацювань з метою адаптації до національної правової системи. Доведено, що правова природа органів суддівського самоврядування відповідно до міжнародного законодавства полягає в тому, що вони є спеціальними, незалежними від виконавчої та законодавчої влади органами, створеними на професійній основі з метою забезпечення незалежності суддів.

Позитивним зарубіжним досвідом організації та функціонування незалежних самоврядних органів правосуддя визнано досвід Республіки Литви щодо: 1) концентрації повноважень з вирішення питань кадрового, фінансового, соціального, матеріально-технічного забезпечення органів суддівського самоврядування в одному органі – Вищій раді суддів; 2) повної незалежності від виконавчої гілки влади. Вартим запозичення визнано досвід Республіки Білорусь щодо розширення суб'єктного складу органів суддівського самоврядування шляхом обов'язкової участі в їх роботі суддів у відставці і закріплення цього положення на рівні законодавства.

Доведено, що на сьогодні в Україні склалася ситуація, за якої можливе здійснення реформування наявної системи суддівського самоврядування шляхом: 1) надання статусу органу суддівського самоврядування ВРП; 2) розширення її повноважень за рахунок повноважень, які на сьогодні виконує Рада суддів України; 3) унеможливлення участі представників виконавчої гілки влади в процесі обрання членів ВРП як органу суддівського самоврядування; 4) створення в її структурі тимчасових і постійних комітетів за напрямками роботи й передачі повноважень Ради суддів одному з комітетів ВРП.

8. На підставі аналізу зарубіжного досвіду суддівського самоврядування виокремлено основні напрями розвитку вітчизняного законодавства щодо: 1) удосконалення адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування, серед яких удосконалення розуміння правової природи та сутності суддівського самоврядування, з огляду на його мету, завдання та принципи. Запропоновано закріпити мету, завдання, принципи суддівського самоврядування та статус суддів у відставці як членів органів суддівського самоврядування, що позитивно вплине на реальне визначення обсягу завдань, які повинні виконувати органи суддівського самоврядування та їх повноваження; 2) нормативного визначення діяльності органів суддівського самоврядування. З цією метою запропоновано розв'язати проблему оскарження рішень органів суддівського самоврядування або шляхом розроблення та прийняття Радою суддів України Порядку скасування рішень органів суддівського самоврядування, де буде визначено суб'єкти та механізм скасування відповідних рішень, а також гарантії забезпечення об'єктивного розгляду справи; нормативно закріпити механізм

взаємодії органів суддівського самоврядування із засобами масової інформації шляхом затвердження рішенням Ради суддів України Порядку взаємодії органів суддівського самоврядування з представниками засобів масової інформації, визначивши її мету, учасників, вимоги до них; запровадити регулярне проведення спільних засідань ДСА, ВРП, Вищої кваліфікаційної комісії суддів та Ради суддів України з питань, що належать до компетенції цих органів, зокрема організації діяльності судів, забезпечення авторитету правосуддя, кадрового, фінансового та матеріально-технічного забезпечення судів, органів та установ системи правосуддя, кваліфікаційного оцінювання суддів з метою координації діяльності ДСА, ВРП, Вищої кваліфікаційної комісії суддів, Національної школи суддів та органів суддівського самоврядування; 3) удосконалення організаційних форм діяльності органів суддівського самоуправління. Запропоновано створити нову систему організаційних форм суддівського самоврядування в Україні: спільні збори суддів, ВРП, з'їзд суддів України.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

1. Щербаков В. В. Правове регулювання здійснення органами суддівського самоврядування делегованих повноважень. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2016. Вип. 40. Т. 4. С. 124–129. (Серія «Право»).

2. Щербаков В. В. Правові акти органів суддівського самоврядування як вираження форми їх діяльності. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. Вип. 1. Т. 4. С. 124–129.

3. Щербаков В. В. Система принципів організації суддівського самоврядування в Україні. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 2. Т. 2. С. 131–135.

4. Щербаков В. В. Методы деятельности органов судейского самоуправления. *Право и политика*. 2018. № 3. С. 132–137 (Кыргызская Республика).

5. Щербаков В. В. Административные процедуры образования организационных форм органов судейского самоуправления. *Право и Закон*. 2019. № 4. С. 149–153 (Кыргызская Республика).

6. Щербаков В. В. Зміст та правова природа суддівського самоврядування. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. Вип. 4. С. 133–138.

7. Щербаков В. В. Повноваження органів суддівського самоврядування щодо забезпечення незалежності суддів. *Юридичний бюлетень*. 2019. № 11. С. 117–122.

8. Щербаков В. В. щодо гарантій діяльності органів суддівського самоврядування. *Наукові записки*. 2019. Спецвипуск. Вип. 6. С. 11–15. (Серія «Право»).

які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

9. Щербаков В. В. Становлення суддівського самоврядування в Україні: історичний аспект. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф.* (Одеса, 7–8 квіт. 2017 р.). Одеса: Причорномор. фундація права, 2017. С. 79–81.

10. Щербаков В. В. Система правових актів органів суддівського самоврядування. *Юридична наука: виклики і сьогодення* : матеріали Міжнар. наук.-

практ. конф. (Одеса, 8–9 черв. 2018 р.). Одеса: Причорномор. фундація права, 2018. С. 67–69.

11. Щербаков В. В. Загальні принципи суддівського самоврядування. *Актуальні питання розвитку та взаємодії публічного та приватного права: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 15–16 берез. 2019 р.)*. Львів: Центр правн. ініціатив, 2019. С. 56–59.

12. Щербаков В. В. Завдання органів суддівського самоврядування. *Юридична наука України: історія, сучасність, майбутнє: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Харків, 1–2 листоп. 2019 р.)*. Харків: Східноукр. наук. юрид. орг., 2019. С. 78–80.

13. Щербаков В. В. Щодо правової природи суддівського самоврядування. *Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 17–18 січ. 2020 р.)*. Одеса: Причорномор. фундація права, 2020. С. 70–73.

АНОТАЦІЯ

Щербаков В. В. Адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». – Науково-дослідний інститут публічного права, Київ, 2020.

Дисертація присвячена дослідженню теоретичних і практичних проблем адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування. У роботі з'ясовано сутність, зміст і правову природу самоврядного управління в системі внутрішньоорганізаційних адміністративно-правових відносин в органах правосуддя. Здійснено аналіз завдань, принципів та правових засад діяльності органів суддівського самоврядування. Досліджено делеговані повноваження як основи самоврядного суддівського управління. Схарактеризовано форми й методи діяльності органів суддівського самоврядування, адміністративні процедури та гарантії їх діяльності. Наведено зарубіжний досвід організації та функціонування незалежних самоврядних органів правосуддя, з'ясовано можливість його адаптації в національну правову систему. Визначено перспективні напрями розвитку вітчизняного законодавства щодо вдосконалення адміністративно-правових засад здійснення суддівського самоврядування в Україні шляхом удосконалення розуміння правової природи й сутності суддівського самоврядування, з огляду на його мету, завдання та принципи, нормативне визначення діяльності органів суддівського самоврядування, організаційних форм діяльності. Доведено, що вітчизняна система органів суддівського самоврядування потребує реформування відповідно до вимог світового та Європейського законодавства. Запропоновано створити нову систему, яку становитимуть спільні збори суддів, Вища рада правосуддя зі статусом органу суддівського самоврядування, а також з'їзд суддів України.

Ключові слова: суддівське самоврядування, Рада суддів, збори суддів, з'їзд суддів, незалежність суддів, нормативно-правове забезпечення, система суб'єктів, адміністративна процедура, гарантії.

АННОТАЦИЯ

Щербаков В. В. **Административно-правовые основы осуществления судейского самоуправления** – *Квалификационный научный труд на правах рукописи.*

Диссертация на соискание ученой степени кандидата юридических наук по специальности 12.00.07 «Административное право и процесс; финансовое право, информационное право» – Научно-исследовательский институт публичного права, Киев, 2020.

Диссертация посвящена исследованию теоретических и практических проблем административно-правовых основ осуществления судейского самоуправления. Раскрыты сущность, содержание и правовая природа самоуправления в системе внутриорганизационных административно-правовых отношений в органах правосудия. Осуществлен анализ задач, принципов и правовых основ деятельности органов судейского самоуправления. Исследованы делегированные полномочия как основы судейского самоуправления. Охарактеризованы формы и методы деятельности органов судейского самоуправления, административные процедуры и гарантии их деятельности. Раскрыт зарубежный опыт организации и функционирования независимых органов самоуправления правосудия, обоснована возможность его адаптации в национальную правовую систему. Определены перспективные направления развития отечественного законодательства по совершенствованию административно-правовых основ осуществления судейского самоуправления в Украине путем усовершенствования понимания правовой природы и сущности судейского самоуправления, исходя из его целей, задач и принципов, нормативного определения деятельности органов судейского самоуправления, организационных форм деятельности. Доказано, что отечественная система органов судейского самоуправления требует реформирования в соответствии с требованиями мирового и европейского законодательства. Предложено создать новую систему, которую будут составлять совместные сборы судей, Высший совет правосудия со статусом органа судейского самоуправления, съезд судей Украины.

Ключевые слова: судейское самоуправление, Совет судей, собрание судей, съезд судей, независимость судей, нормативно-правовое обеспечение, система субъектов, административная процедура, гарантии.

SUMMARY

Shcherbakov V. **Administrative and Legal Principles of Judicial Self-Governance** – *Qualifying scientific work as a manuscript.*

The thesis for the degree of the Candidate of Law in specialty 12.00.07 «Administrative law and Process; Financial law; Informational law». – Scientific Institute of Public Law, Kyiv, 2020.

The thesis studies theoretical and practical problems of administrative and legal principles of judicial self-governance. The paper reveals the essence, content and legal nature of self-governance in the system of internal administrative and legal relations in the judiciary.

The tasks, principles and legal framework of judicial self-governance bodies'

activity are analysed. Delegated powers as the basis of self-governing judicial administration are studied. The forms and methods of judicial self-governance bodies' activity, administrative procedures and guarantees of their activity are characterized. The foreign experience of the organization and functioning of independent self-governing judicial bodies and the possibility of its adaptation to the national legal system are described. The thesis determines promising areas of domestic legislation development related to improving the administrative and legal principles of judicial self-governance in Ukraine by improving the awareness of the legal nature and essence of judicial self-governance, based on its purpose, objectives and principles, the normative definition of the activities of judicial self-governance, organizational forms of the activity. It is proved that the domestic system of judicial self-governance requires reforming in accordance with the requirements of world and European legislation. It is proposed to create a new system, which will involve the Joint Meeting of Judges, the High Council of Justice with the status of a judicial self-governance body, the Congress of Judges of Ukraine.

Key words: judicial self-governance, Council of Judges, meeting of judges, congress of judges, independence of judges, regulatory provision, system of subjects, administrative procedure, guarantees.